

Cylch Gorchwyl (sy'n ymgorffori'r rheolau gweithdrefnol a wneir o dan Ran 7 o Atodlen 1 i Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2013

Dyddiad cyhoeddi: Mehefin 2026

Cyfeirnod y ddogfen:

Cymeradwywyd gan y Bwrdd ar 25 Mehefin 2026

Cynnwys

CYLCH GORCHWYL

Statws	3
Rôl a chyfrifoldebau	3
Cyfansoddiad	3
- Aelodaeth	3
- Penodiadau	4
- Uwch Gyfarwyddwr Annibynnol	5
- Personau cyswllt y Bwrdd	6
Cymorth ysgrifenyddol	6
Cyfarfodydd y Bwrdd	7
- Y rhaglen waith	7
- Mynychder	7
- Presenoldeb	7
- Papurau	7
- Cworwm	7
- Datganiadau o fuddiant	8
- Penderfyniadau a phleidleisio	9
- Ymddygiad	9
- Cofnodion	9
Dirprwyo swyddogaethau	9
Pwyllgorau'r Bwrdd	10
Gwneud Penderfyniadau Brys a Chamau Gweithredu'r Cadeirydd	10
Gwerthuso perfformiad	11
Dilysrwydd trafodion	11
Sêl Swyddfa Archwilio Cymru	11
Adolygiad o'r cylch gorchwyl	11
Atodiadau	
Atodiad 1 – rheolau ar gyfer ethol aelodau cyflogeion i'r Bwrdd	12
Atodiad 2 – Disgrifiad rôl Person Cyswllt y Bwrdd	17

Statws

- 1 Mae Swyddfa Archwilio Cymru wedi'i sefydlu fel corff corfforaethol o dan adran 13 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2013 ("y Ddeddf"). Mae'r cylch gorchwyl hyn yn cwmpasu'r trefniadau ar gyfer cynnal busnes a dylid ei ddarllen ar y cyd gyda'r canlynol::
 - cynllun dirprwyo Swyddfa Archwilio Cymru;
 - y Cod Ymarfer sy'n llywodraethu'r berthynas rhwng yr Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru; a hefyd
 - Cod Ymddygiad Archwilio Cymru.

Mae'r cylch gorchwyl yn ymgorffori'r rheolau gweithdrefnol sy'n ofynnol o dan Atodlen 1, rhan 7, paragraff 27 o'r Ddeddf.

Rôl a chyfrifoldebau

- 2 O ran Swyddfa Archwilio Cymru:
 - (a) rhaid iddynt fonitro arfer swyddogaethau statudol yr Archwilydd Cyffredinol;
 - (b) gall roi cyngor ar arfer y swyddogaethau hynny;
 - (c) rhaid iddo ddarparu'r adnoddau sydd eu hangen ar gyfer arfer y swyddogaethau hynny a bod annibyniaeth weithredol swydd yr Archwilydd Cyffredinol yn cael ei gadw yn unol ag Adran 8 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2013;
 - (d) yn arfer rhai swyddogaethau penodol eraill o dan y Ddeddf, megis paratoi ar y cyd â'r Archwilydd Cyffredinol bob blwyddyn ariannol amcangyfrif o incwm a threuliau Swyddfa Archwilio Cymru
- 3 Yn rhinwedd y gofyniad ar Swyddfa Archwilio Cymru i gydymffurfio â'r cod ymarfer sy'n ymdrin â'r berthynas rhwng Swyddfa Archwilio Cymru a'r Archwilydd Cyffredinol, a gymeradwywyd gan y Senedd, rhaid i Swyddfa Archwilio Cymru hefyd:
 - (a) sicrhau bod annibyniaeth weithredol swydd yr Archwilydd Cyffredinol yn cael ei chynnal yn unol ag Adran 8 o'r Ddeddf;
 - (b) cynnal safonau llywodraethu corfforaethol.
- 4 Rhaid i Swyddfa Archwilio Cymru anelu at gyflawni ei swyddogaethau yn effeithlon ac yn gost-effeithiol
- 5 Disgrifir cyfrifoldebau penodol a chydweithredol yr Archwilydd Cyffredinol, Swyddfa Archwilio Cymru a'i haelodau yn y Cod Ymarfer sy'n llywodraethu'r berthynas rhwng Swyddfa Archwilio Cymru ac Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Cyfansoddiad

Aelodaeth

- 6 Mae gan y Bwrdd naw aelod sy'n cynnwys:
 - (a) pum aelod anweithredol, un ohonynt yw'r Cadeirydd;

- (b) yr Archwilydd Cyffredinol sydd hefyd yn Brif Weithredwr a Swyddog Cyfrifyddu Swyddfa Archwilio Cymru; ac
- (c) tri aelod o weithwyr, un wedi'i enwebu gan yr Archwilydd Cyffredinol a dau wedi'i ethol trwy bleidlais o weithwyr.

Penodiadau

- 7 Rhaid gwneud pob penodiad ar sail teilyngdod. Yn achos yr aelodau cyflogai etholedig—gweler isod—pennir teilyngdod drwy bleidlais staff Swyddfa Archwilio Cymru.

Yr aelodau anweithredol

Mae'r Senedd yn penodi pum aelod anweithredol ac yn pennu eu telerau penodi gan gynnwys eu cyfrifoldebau, eu tâl, yr amgylchiadau y gellir terfynu eu penodiad a'r trefniadau os ydynt yn dymuno ymddiswyddo o'u swydd yn unol ag Atodlen 1, Rhan 2 o'r Ddeddf. Mae penodiadau am hyd at bedair blynedd a gellir eu hadnewyddu unwaith, yn amodol ar broses asesu. Rhaid i bob penodiad ac adnewyddu fod yn seiliedig ar gasgliadau cystadleuaeth deg ac agored.

Y Cadeirydd

- 8 Mae'r Senedd yn penodi Cadeirydd Swyddfa Archwilio Cymru o blith yr aelodau anweithredol (ar ôl ymgynghori â'r Prif Weinidog). Mae penodiadau am hyd at bedair blynedd a gellir eu hadnewyddu unwaith, yn amodol ar broses asesu.
- 9 Mae'r Senedd yn pennu telerau penodi'r Cadeirydd, gan gynnwys eu cyfrifoldebau, eu tâl, yr amgylchiadau y gellir terfynu eu penodiad a'r trefniadau os ydynt yn dymuno ymddiswyddo o'u swydd (gyda neu heb ymddiswyddo fel aelod anweithredol).

Yr Archwilydd Cyffredinol

- 10 Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn benodiad gan y Goron ar enwebiad y Senedd. Caiff yr Archwilydd Cyffredinol ddal ei swydd am hyd at wyth mlynedd ac ni ellir ei ailbenodi wedi hynny. Mae'r amgylchiadau sy'n llywodraethu ymddiswyddiad neu symud yr Archwilydd Cyffredinol o'i swydd wedi'u nodi yn adran 3 o'r Ddeddf.
- 11 O dan y Ddeddf, mae'r Archwilydd Cyffredinol yn aelod o Swyddfa Archwilio Cymru a'i Phrif Weithredwr.

Yr aelod penodedig

- 12 Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn argymhell cyflogai i'w benodi i Swyddfa Archwilio Cymru gan yr aelodau anweithredol ("yr aelod penodedig"). Gall yr aelodau anweithredol benodi enwebai yr Archwilydd Cyffredinol neu ofyn am argymhelliad arall (mae'r broses hon yn parhau nes y cytundeb). Rhaid i'r aelodau anweithredol esbonio eu rhesymau dros beidio â derbyn enwebiad. Bydd yr aelodau anweithredol yn pennu telerau penodiad yr aelod penodedig, gan gynnwys eu cyfnod penodi, cyfrifoldebau, lwfansau, yr amgylchiadau y gellir terfynu eu penodiad (yn ychwanegol at y rhai a nodir isod) a'r trefniadau os ydynt yn dymuno ymddiswyddo o'u swydd. Bydd y penodiad am y tymor adnewyddadwy fel y gall yr aelodau anweithredol benderfynu ac nid oes terfyn ar y nifer o weithiau y gellir adnewyddu penodiad o'r fath.
- 13 Caiff yr aelod penodedig ymddiswyddo o'r Bwrdd drwy roi hysbysiad ysgrifenedig i'r aelodau anweithredol.

- 14 Mae penodiad yr aelod penodedig yn cael ei derfynu os yw'r aelod hwnnw'n peidio â bod yn gyflogai i Swyddfa Archwilio Cymru. Caiff yr aelodau anweithredol derfynu'r penodiad trwy roi rhybudd ysgrifenedig os yw'r aelod:
- (a) wedi bod yn absennol o gyfarfodydd y Bwrdd heb ganiatâd y Bwrdd am gyfnod neu gyfnodau sy'n gyfanswm o dri mis neu fwy mewn unrhyw gyfnod o 12 mis; neu
 - (b) wedi dod yn fethdalwr neu wedi gwneud trefniant gyda chredydwyd; neu
 - (c) wedi cael eu hystad atafaelu yn yr Alban neu, o dan Gyfraith yr Alban, wedi gwneud cyfansoddiad neu drefniant gyda, neu wedi rhoi gweithred ymddiriedolaeth ar gyfer credydwyd yr aelod; neu
 - (d) yn anaddas i barhau â'r penodiad oherwydd camymddygiad; neu
 - (e) wedi methu â chydymffurfio â thelerau'r penodiad; neu
 - (f) fel arall yn analluog, yn anaddas neu'n anfodlon cyflawni swyddogaethau'r aelod. Er mwyn osgoi amheuaeth, bydd unrhyw fethiant i gydymffurfio â thelerau'r Cod Ymddygiad yn cael ei drin fel methiant i gyflawni swyddogaethau'r aelod o'r Bwrdd a gall arwain at derfynu penodiad yr aelod penodedig.

Yr aelodau etholedig

- 15 Mae'r aelodau anweithredol yn penodi dau aelod o weithwyr yn dilyn pleidlais o staff ("yr aelodau etholedig"). Mae'r rheolau ar gyfer cynnal pleidleisiau o'r fath wedi'u nodi yn Atodiad 1.
- 16 Mae'r aelodau anweithredol yn pennu telerau penodi'r aelodau etholedig gan gynnwys eu cyfnod penodi¹, cyfrifoldebau, lwfansau, yr amgylchiadau y gellir terfynu eu penodiad (yn ychwanegol at y rhai a nodir isod) a'r trefniadau os ydynt yn dymuno ymddiswyddo o'u swydd. Nid oes terfyn ar faint o weithiau y gallant sefyll fel ymgeisydd mewn pleidleisiau dilynol, oni bai bod aelod cyflogai wedi gwasanaethu dau dymor yn olynol ac yn yr achos hwnnw ni chaniateir iddynt fod yn aelod o Fwrdd Swyddfa Archwilio Cymru eto am gyfnod o ddwy flynedd ar ôl diwedd eu hail gyfnod yn y swydd.
- 17 Mae penodiad aelod cyflogai yn cael ei derfynu os yw'r aelod hwnnw'n peidio â bod yn gyflogai i Swyddfa Archwilio Cymru. Gall yr aelodau anweithredol derfynu penodiad aelod cyflogai etholedig trwy roi rhybudd ysgrifenedig os yw'r aelod:
- (a) wedi bod yn absennol o gyfarfodydd y Bwrdd heb ganiatâd y Bwrdd am gyfnod neu gyfnodau sy'n gyfanswm o dri mis neu fwy mewn unrhyw gyfnod o 12 mis; neu
 - (b) wedi dod yn fethdalwr neu wedi gwneud trefniant gyda chredydwyd; neu
 - (c) wedi cael eu hystad atafaelu yn yr Alban neu, o dan Gyfraith yr Alban, wedi gwneud cyfansoddiad neu drefniant gyda, neu wedi rhoi gweithred ymddiriedolaeth ar gyfer credydwyd yr aelod; neu
 - (d) yn anaddas i barhau â'r penodiad oherwydd camymddygiad; neu
 - (e) wedi methu â chydymffurfio â thelerau'r penodiad; neu
 - (f) fel arall yn analluog, yn anaddas neu'n anfodlon cyflawni swyddogaethau'r aelod

¹ Ymarfer hyd yma (Mehefin 2026) oedd i'r anweithredol bennu cyfnod penodi o bedair blynedd, yn unol â'r cyfnod ar gyfer penodiadau aelodau anweithredol.

Uwch Gyfarwyddwr Annibynnol

- 18 Mae'r Cadeirydd yn enwebu aelod anweithredol fel Uwch Gyfarwyddwr Annibynnol i'w gymeradwyo'r Bwrdd. Os nad yw'r person a enwebwyd gan y Cadeirydd yn cael ei gymeradwyo gan y Bwrdd, bydd y Cadeirydd yn enwebu aelod anweithredol arall ar gyfer y rôl a bydd hyn yn parhau nes bod person yn cael ei gymeradwyo gan y Bwrdd. Yn ogystal â dirprwyo'r Cadeirydd pan nad ydynt yn gallu gweithredu, mae cyfrifoldebau'r Uwch Gyfarwyddwr Annibynnol yn cynnwys:
- (a) gwerthuso perfformiad y Cadeirydd;
 - (b) derbyn adroddiadau gan chwythwyr chwiban y tu allan i'r gadwyn rheoli llinell arferol, a sianeli datgelu sylfaenol a bennir ym mholisi chwythu'r chwiban fewnol Swyddfa Archwilio Cymru a threfnu ymchwiliad fel y bo'n briodol, yn unol â'r polisi hwnnw; a
 - (c) goruchwyllo ethol aelodau cyflogeion i'r Bwrdd.

Personau cyswllt y Bwrdd

19. Caiff y Bwrdd benodi aelodau i rolau eraill i gefnogi prosiectau neu agweddau penodol ar fusnes Swyddfa Archwilio Cymru. Mae rolau o'r fath wedi'u cynllunio i ddangos ymrwymiad y Bwrdd a rhoi cyfle i aelodau ddatblygu mewnwelediad a gwybodaeth am y busnes, gan eu helpu nhw a'r Bwrdd i gyflawni eu rolau yn fwy effeithiol. Mae rhagor o wybodaeth am y rolau a'u pwrpas yn Atodiad 2.

Cymorth ysgrifenyddol

- 20 Rhaid i'r Bwrdd benodi Ysgrifennydd y Bwrdd (nad yw'n aelod o'r Bwrdd) i:
- a) sicrhau bod y Bwrdd wedi'i gyfansoddi a'i gynghori yn briodol;
 - b) sicrhau bod agendâu'r Bwrdd a'i bwyllgorau yn cyd-fynd a bod materion priodol yn cael eu cyfeirio i'w cynnwys ar agendâu'r Bwrdd;
 - c) cysylltu â'r Cadeirydd ar y rhaglen waith;
 - d) sicrhau bod y Bwrdd yn derbyn gwybodaeth a phapurau mewn modd amserol er mwyn galluogi ystyriaeth lawn a phriodol o'r materion;
 - e) gwneud trefniadau ar gyfer cyfarfodydd y Bwrdd a chadw cofnodion priodol o'i fusnes;
 - f) ymgymryd â'r dyletswyddau gweinyddol ar gyfer ethol aelodau cyflogeion i'r Bwrdd a nodir yn y rheolau etholiadol (atodiad 1); a
 - g) darparu unrhyw gymorth ymarferol angenrheidiol arall.
- 21 Os bydd swydd Ysgrifennydd y Bwrdd yn dod yn wag, rhaid i'r Bwrdd benodi Ysgrifennydd y Bwrdd cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol. Caiff y Bwrdd wneud penodiad dros dro i gwmpasu swydd wag sydyn neu yn achos anallu dros dro Ysgrifennydd y Bwrdd penodedig i ymgymryd â'r rôl, fel a allai gael ei achosi gan salwch.
- 22 Mae'r Cadeirydd yn cyfrannu at arfarniad perfformiad blynyddol yr Ysgrifennydd fel rhan o'r trefniadau arferol.

Cyfarfodydd y Bwrdd

Y rhaglen waith

- 23 Mae Ysgrifennydd y Bwrdd yn cynnal cynllun o'r busnes sy'n debygol o ddod ymlaen i'w ystyried gan y Bwrdd yn ystod y flwyddyn. Mae'r Bwrdd yn adolygu ac yn addasu'r cynllun yn ôl yr angen ym mhob cyfarfod.

Mynychder

- 24 Mae'r Bwrdd fel arfer yn cyfarfod chwe gwaith y flwyddyn ar gyfer trafodaethau strategol a chyfarfodydd busnes cyfunol yn unol â gofynion ei raglen waith.
- 25 Mae cyfarfodydd y Bwrdd yn cael eu galw gan Ysgrifennydd y Bwrdd ar gais y Cadeirydd. Gall cyfarfod arbennig o'r Bwrdd gael ei alw ar unrhyw adeg gan y Cadeirydd neu ar gais ysgrifenedig unrhyw dri aelod. Gellir galw cyfarfod arbennig gyda llai na phum diwrnod gwaith o rybudd os yw'r Cadeirydd yn cyfarwyddo hynny ac os oes materion sy'n gofyn am ystyriaeth frys. Rhaid i'r person sy'n trefnu'r cyfarfod geisio sicrhau, yn amodol ar frys unrhyw fater i'w drafod yn y cyfarfod, bod cymaint o aelodau'r Bwrdd ag sy'n ymarferol yn debygol o fod ar gael i gymryd rhan.

Presenoldeb

- 26 Gall aelodau nad ydynt yn gallu mynychu cyfarfod godi unrhyw bwyntiau gyda'r Cadeirydd cyn y cyfarfod y maent yn ymwneud ag ef.
- 27 Os nad yw'r Cadeirydd a'r Uwch Gyfarwyddwr Annibynnol ill dau yn gallu mynychu'r cyfan neu ran o gyfarfod, rhaid i'r aelodau anweithredol sy'n weddill benodi un ohonynt eu hunain yn Gadeirydd ar gyfer y cyfarfod neu'r cyfarfod rhannol. Bydd y trefniadau cworwm a ddisgrifir isod yn berthnasol.
- 28 Oni benderfynir fel arall gan y Cadeirydd ar gyfer cyfarfod penodol, nid oes angen i gyfarfodydd y Bwrdd ddigwydd mewn un lle corfforol. Mae aelodau'r Bwrdd yn cymryd rhan mewn cyfarfod y Bwrdd (ac yn rhan o'r cworwm mewn perthynas â) cyfarfod y Bwrdd, neu ran o gyfarfod y Bwrdd, pan allant gyfathrebu â'i gilydd ar yr un pryd drwy unrhyw gyfrwng. Os nad yw holl aelodau'r Bwrdd sy'n cymryd rhan mewn cyfarfod yn yr un lle, gallant benderfynu bod y cyfarfod i'w drin fel pe bai'n digwydd ble bynnag y mae unrhyw un ohonynt.
- 29 Caiff y Bwrdd wahodd neu ei gwneud yn ofynnol i staff eraill neu bersonau eraill, megis cynghorwyr proffesiynol, fynychu cyfarfodydd cyfan neu ran ohonynt fel y bo'n briodol. Gall y Cadeirydd ofyn i fynychwr adael y cyfarfod ar unrhyw adeg.

Papurau

- 30 Oni gytunir fel arall, o leiaf bum diwrnod gwaith cyn dyddiad y cyfarfod, bydd yr Ysgrifennydd yn anfon at aelodau ac unrhyw un y mae'n ofynnol iddynt fynychu, hysbysiad o bob cyfarfod yn cadarnhau'r lleoliad (lle mae'r cyfarfod i gael ei gynnal mewn lleoliad corfforol), dyddiad ac amser ynghyd ag agenda o eitemau i'w trafod. Os rhagwelir na fydd aelodau'r Bwrdd sy'n cymryd rhan yn y cyfarfod yn yr un lle corfforol, rhaid i'r hysbysiad nodi sut y bwriedir iddynt gyfathrebu â'i gilydd yn ystod y cyfarfod. Bydd papurau ategol yn cael eu hanfon ar yr un pryd. Mae papurau hwyr yn eithriad a dim ond gyda chytundeb ymlaen llaw y Cadeirydd y gellir eu derbyn.

Cworwm

- 31 Y cworwm sy'n angenrheidiol ar gyfer cyfarfod y Bwrdd yw pum aelod, ar yr amod bod mwyafrif yr aelodau sy'n bresennol yn aelodau anweithredol ym mhob amgylchiad.
- 32 Bydd cyfarfod o'r Bwrdd a gynnullir yn briodol lle mae cworwm yn bresennol yn gymwys i arfer yr holl bwerau a dyletswyddau y gellir eu harfer gan y Bwrdd.
- 33 Os yw cyfarfod yn anwneud, ni ellir cynnal unrhyw fusnes ffurfiol a rhaid i gyfarfod aros yn cworat er mwyn gwneud penderfyniadau. Os yw cyfarfod yn anffurfiol, bydd unrhyw drafodaethau yn anffurfiol yn unig.
- 34 Os bydd amheuaeth, mae'r Cadeirydd:
 - (a) gall benderfynu galw cyfarfod arbennig i ymgymryd â'r holl fusnes neu'r busnes sy'n weddill; neu
 - (b) gall ohirio penderfyniadau i'r cyfarfod nesaf pan fo hynny'n bosibl o fewn cyfyngiadau dyddiadau cau statudol a dyddiadau cau ymarferol eraill; neu
 - (c) gall ofyn i un neu fwy o aelodau cyflogaion adael y cyfarfod ac aros yn absennol i'w alluogi i ddod yn cworôd.

Datganiadau o fuddiant

- 35 Rhaid i Aelodau ddatgan eu buddiannau mewn unrhyw drafodion Swyddfa Archwilio Cymru waeth a yw'r buddiannau hynny hefyd wedi'u cofnodi ar y Gofrestr Buddiannau. Rhaid gwneud datganiadau o'r fath ar ddechrau unrhyw gyfarfod, neu cyn gynted ag y bydd yr angen yn amlwg. Os nad yw aelod yn siŵr a oes gwrthdaro buddiannau yn bodoli, dylent ofyn am gyngor gan y Cadeirydd cyn neu yn ystod y cyfarfod.
- 36 Os yw'n ymarferol, bydd y Cadeirydd yn hysbysu'r Bwrdd ar ddechrau'r cyfarfod pa eitemau (os o gwbl) sydd i'w cymryd mewn sesiwn breifat.
- 37 Wrth ystyried a ddylid gwneud datganiad, rhaid i aelodau ystyried a allai'r buddiant ddylanwadu arnynt. Rhaid i aelodau hefyd gymhwyso'r prawf gwrthrychol, h.y. a fyddai aelod o'r cyhoedd, sydd â gwybodaeth am y ffeithiau perthnasol, yn rhesymol ystyried y buddiant mor arwyddocaol fel ei fod yn debygol o ragfarnu trafodaeth neu benderfyniad aelod.
- 38 Os yw aelod yn teimlo, yng nghyd-destun y mater sy'n cael ei ystyried, nad yw ei gyfranogiad yn gallu cael ei ystyried yn fwy arwyddocaol nag aelod cyffredin o'r cyhoedd, nac yn debygol o gael ei ystyried gan y cyhoedd yn anghywir, gallant barhau i gymryd rhan yn y cyfarfod a'r bleidleisio. Fodd bynnag, rhaid datgan y buddiant perthnasol. Mae aelodau yn gyfrifol am farnu a yw buddiant yn ddigon perthnasol i ofyn am ddatganiad ond dylent gamgymeru ar ochr y datganiad.
- 39 Caiff yr Ysgrifennydd hefyd gynghori'r Cadeirydd a thynnu'r mater i sylw'r aelod os, yn seiliedig ar ddatganiad yn y Gofrestr Buddiannau, ymddengys bod gwrthdaro buddiannau gwirioneddol neu bosibl mewn perthynas ag eitem ar yr agenda.
- 40 Os na ellir rheoli neu liniaru gwrthdaro buddiannau fel arall, h.y. yn niweidiol, bydd y Cadeirydd yn gofyn i'r aelod dynnu'n ôl o'r cyfarfod o ddechrau'r eitem agenda sy'n arwain at y gwrthdaro neu'r gwrthdaro posibl nes bod yr eitem wedi'i chwblhau.
- 41 Mae buddiant rhagfarnllyd yn fuddiant mewn unrhyw fusnes gan yr Archwilydd Cyffredinol neu Swyddfa Archwilio Cymru y byddai aelod o'r cyhoedd sydd â gwybodaeth am y ffeithiau perthnasol yn rhesymol ei ystyried mor arwyddocaol fel ei fod yn debygol o niweidio barn yr aelod o fuddiannau cyhoeddus.
- 42 Enghreifftiau o ble y gall buddiannau rhagfarnllyd godi yw:

- unrhyw sefydliad y mae aelod neu ei deulu agos neu gydymaith ohono yn aelod, deiliad swydd neu gyflogai, neu mewn swydd o reolaeth neu reolaeth;
 - unrhyw gyflogaeth neu fusnes a gynhelir gan aelod neu eu cyswllt;
 - unrhyw berson neu sefydliad sy'n cyflogi'r aelod neu ei gydweithiwr;
 - unrhyw gontract rhwng yr Archwilydd Cyffredinol neu Swyddfa Archwilio Cymru ac unrhyw endid y mae'r aelod neu ei gydymaith yn bartner ynddo neu'n gyfarwyddwr iddo, neu y mae gan yr aelod neu ei gydymaith fuddsoddiad dros £5,000 ynddo;
 - buddiannau unrhyw berson y mae'r aelod neu ei gydymaith wedi derbyn rhodd neu letygarwch gydag amcangyfrif o werth o £25 o leiaf.
- 43 Ni chaiff aelodau cyflogeion gymryd rhan mewn trafodion Bwrdd lle mae ganddynt fuddiant personol, ac eithrio pan fo diddordeb o'r fath yn bell. Ni chaiff aelodau cyflogeion gymryd rhan mewn trafodaethau penodol ynghylch ailstrwythuro staff, penodiadau, diswyddiadau, cyflog ac amodau, a materion disgyblu sy'n ymwneud ag unigolion penodol, os yw'r Cadeirydd yn penderfynu bod ganddynt wrthdaro buddiannau. Mewn achosion o'r fath, ni chaiff yr aelodau cyflogai weld papurau sy'n ymwneud â materion o'r fath a rhaid iddynt adael y cyfarfod os a phan bennir hynny gan y Cadeirydd.
- 44 Pan fydd aelod o'r Bwrdd yn gwneud datganiad o fuddiant, rhaid i Ysgrifennydd y Bwrdd ei gofnodi yn y cofnodion. Rhaid i Ysgrifennydd y Bwrdd hefyd gynorthwyo'r aelod i wirio a ddylid cofrestru'r mater yn y Gofrestr Buddiannau.
- 45 Os yw aelodau'n aml yn datgan buddiannau mewn cyfarfodydd, dylent ystyried a allant gyflawni eu rôl yn effeithiol a'i drafod gyda'r Cadeirydd. Yn yr un modd, os byddai unrhyw benodiad neu enwebiad i gorff arall yn achosi pryder gwrthrychol ynghylch aelodaeth o Swyddfa Archwilio Cymru, dylai aelodau drafod y swydd gyda'r Cadeirydd.
- 46 Gall y Cadeirydd benderfynu y dylid ystyried rhai eitemau ar yr agenda yn absenoldeb un neu fwy o aelodau oherwydd na ellir rheoli neu liniaru gwrthdaro buddiannau fel arall. Pan fo'n ymarferol gwneud hynny, bydd y Cadeirydd yn nodi eitemau o'r fath cyn y cyfarfod a byddant yn cael eu nodi ar wahân ar yr agenda fel sesiwn breifat.
- 47 O bryd i'w gilydd, rhaid i'r Bwrdd adolygu'r defnydd o sesiynau preifat i sicrhau bod y dynodiad yn cael ei ddefnyddio'n briodol a dim ond pan fo angen.

Penderfyniadau a phleidleisio

- 48 Lle bo'n bosibl, cyrhaeddir penderfyniadau'r Bwrdd trwy gonsensws o aelodau sy'n bresennol. Pan na all y Cadeirydd gyflawni consensws, penderfynir ar y mater sydd i'w benderfynu gan fwyafrif pleidleisiau'r aelodau sy'n bresennol. Mae gan bob aelod o'r Bwrdd un bleidlais, ac eithrio pleidlais fwrw y Cadeirydd yn achos cyfartal.
- 49 Ni chaniateir pleidleisiau drwy ddirprwy neu bost ar ran aelodau absennol. Er mwyn osgoi amheuaeth, nid yw pleidleisiau a fwrwyd gan aelodau mewn cyfarfodydd a gynhelir mewn mwy nag un lle corfforol yn bleidleisiau dirprwy.
- 50 Gall yr aelodau gymryd pleidlais trwy bleidlais gyfrinachol os yw mwyafrif yr aelodau yn cytuno.
- 51 Mae gan aelodau anghytuno hawl i gael eu anghytuno wedi'u cofnodi yn y cofnodion ynghyd â'r rhesyma(on) dros anghytundeb o'r fath.
- 52 Ar ôl i fater gael ei ddatrys, mae penderfyniad y Bwrdd yn rhwym i bob aelod.
- 53 Dim ond trwy benderfyniad dilynol gan y Bwrdd y gellir diddymu neu amrywio penderfyniadau'r Bwrdd. Ni chaniateir diddymu neu amrywio unrhyw benderfyniad oni bai ei fod yn cael ei ailystyried fel eitem sylweddol ar agenda cyfarfod dilynol.

Ymddygiad

Mae'r Cod Ymddygiad yn disgrifio'r safonau disgwyledig o ymddygiad ac ymddygiad personol ac mae'r rhain hefyd yn berthnasol yn ystod cyfarfodydd. Mae'r Cadeirydd yn gyfrifol am gynnal trefn yn ystod cyfarfodydd y Bwrdd a gall gymryd unrhyw gamau rhesymol sy'n angenrheidiol i sicrhau bod busnes yn cael ei gynnal yn drefnus.

Cofnodion

- 54 Rhaid i'r Ysgrifennydd sicrhau bod y Bwrdd yn cadw cofnodion priodol o'i drafodion a'i benderfyniadau.
- 55 Bydd yr Ysgrifennydd yn ceisio anfon y cofnodion drafft at y Cadeirydd o fewn pum diwrnod gwaith i gyfarfod y Bwrdd y maent yn ymwneud ag ef a bydd y Cadeirydd yn eu cymeradwyo i'w dosbarthu i'r aelodau.
- 56 Bydd y Bwrdd yn cymeradwyo'r cofnodion yn ei gyfarfod nesaf yn amodol ar unrhyw ddiwygiadau y gofynnir amdanynt gan y Bwrdd. Rhaid i'r Ysgrifennydd drefnu i gofnodion cyfarfodydd gael eu cyhoeddi drwy gael eu postio ar ardal hygyrch ar wefan Swyddfa Archwilio Cymru.

Dirprwyo swyddogaethau

- 57 Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn gweithredu yn unol â'i chynllun dirprwyo ond nid yw dirprwyo swyddogaeth yn atal y Bwrdd rhag arfer y swyddogaeth ei hun. Caiff y Bwrdd amrywio neu ddirymu ei gynllun dirprwyo ar unrhyw adeg drwy benderfyniad gan y Bwrdd a wneir yn unol â'r broses gwneud penderfyniadau a nodir yn y cylch gorchwyl hwn.

Pwyllgorau'r Bwrdd

- 58 Caiff y Bwrdd sefydlu a dirprwyo swyddogaethau i bwyllgorau (ac eithrio pan na chaniateir dirprwyo o'r fath fel y nodir yn y cynllun dirprwyo). Bydd y Bwrdd yn cymeradwyo cylch gorchwyl ei bwyllgorau sy'n cael eu hadolygu bob tair blynedd.
- 59 Bydd aelodau'r pwyllgor fel arfer yn cynnwys aelodau anweithredol a gweithwyr. Fodd bynnag, caiff person nad yw'n aelod nac yn gyflogai o Swyddfa Archwilio Cymru fod yn aelod o bwyllgor ar yr amod nad yw'r Bwrdd yn dirprwyo unrhyw swyddogaethau gwneud penderfyniadau i'r pwyllgor neu'r is-bwyllgor hwnnw.
- 60 Gall cyflogai o Swyddfa Archwilio Cymru nad yw'n aelod o'r Bwrdd fod yn aelod o bwyllgor neu is-bwyllgor.
- 61 Bydd y cworwm ar gyfer cyfarfodydd pob pwyllgor neu is-bwyllgor fel y nodir yn y cylch gorchwyl ar gyfer y pwyllgor neu'r is-bwyllgor, bob amser yn ddarostyngedig i'r gofyniad bod mwyafrif aelodau'r pwyllgor neu'r is-bwyllgor sy'n bresennol yn aelodau anweithredol o'r Bwrdd.

Gwneud penderfyniadau brys a chamau gweithredu'r Cadeirydd

- 62 Weithiau, bydd angen i'r Bwrdd wneud penderfyniadau ar faterion sylweddol annisgwyl a brys rhwng cyfarfodydd a drefnwyd, megis dynodi person i arfer swyddogaethau Archwilydd Cyffredinol dros dro yn unol â pharagraff 5 o Atodlen 2 i'r Ddeddf. Os yw'r Ysgrifennydd ac o leiaf dau aelod o'r bwrdd o'r farn nad yw'n ymarferol i gyfarfod arbennig gael ei alw, gellir

gwneud y penderfyniadau angenrheidiol trwy e-bost. Mae'r trefniadau ar gyfer cynnull cworwm (paragraffau 34 i 37) ac ar gyfer cofnodi penderfyniadau (paragraff 46) yn berthnasol i wneud penderfyniadau o'r fath

- 63 Yn eithriadol, efallai y bydd angen gweithredu'r Cadeirydd ar fater brys, sy'n gofyn am arfer swyddogaethau Swyddfa Archwilio Cymru ond nad oes dirprwyaeth ar waith ar ei gyfer a lle byddai oedi yn niweidiol i Swyddfa Archwilio Cymru. Mewn amgylchiadau o'r fath, rhaid i'r Ysgrifennydd sicrhau bod gweithred y Cadeirydd yn cael ei adrodd i gyfarfod nesaf y Bwrdd a'i gofnodi yng nghofnodion y cyfarfod hwnnw drwy gadarnhau. Mewn amgylchiadau o'r fath, bydd y Bwrdd yn derbyn cyfrifoldeb corfforaethol am unrhyw gamau a gymerwyd.

Gwerthuso perfformiad

- 64 Bydd y Bwrdd yn gwerthuso ei berfformiad ei hun (gan gynnwys perfformiad ei bwyllgorau) yn flynyddol. Bob tair i bum mlynedd, rhaid i'r gwerthusiad hwn gael ei berfformio gan ymgynghorydd allanol annibynnol.
- 65 Bydd y Cadeirydd yn adolygu perfformiad aelodau yn unol â'r fframwaith rheoli perfformiad a sefydlwyd at y diben hwnnw. Mae perfformiad y Cadeirydd yn cael ei adolygu gan yr Uwch Gyfarwyddwr Annibynnol.
- 66 Mae'r Bwrdd yn cynnal cynllun dysgu a datblygu, sy'n cael ei adolygu'n flynyddol, sy'n cwmpasu'r trefniadau ar gyfer sefydlu aelodau newydd ac ar gyfer darparu hyfforddiant parhaus perthnasol i aelodau presennol.

Dilysrwydd trafodion

- 67 Ni fydd y trafodion mewn unrhyw gyfarfod na gwneud unrhyw benderfyniad (gan y Bwrdd neu unrhyw is-bwyllgor) yn cael eu annilysu oherwydd unrhyw anffurfioldeb damweiniol neu afreoleidd-dra (gan gynnwys unrhyw hepgoriad damweiniol i'w roi neu unrhyw beidio â derbyn hysbysiad) neu unrhyw ddiffyg cymhwyster yn unrhyw un o'r personau sy'n bresennol neu'n pleidleisio neu oherwydd unrhyw fusnes sy'n cael ei ystyried nad yw wedi'i nodi yn yr hysbysiad.
- 68 Nid yw unrhyw swydd wag neu unrhyw benodiad diffygiol unrhyw un o'i aelodau yn effeithio ar ddilysrwydd trafodion y Bwrdd neu unrhyw bwyllgor neu is-bwyllgor.

Sêl Swyddfa Archwilio Cymru

- 69 Rhaid dilysu'r sêl gan:
- llofnod aelod o'r Bwrdd; neu
 - unrhyw berson a awdurdodwyd at y diben drwy benderfyniad gan y Bwrdd neu drwy gynllun dirprwyo Swyddfa Archwilio Cymru.

Adolygiad o'r cylch gorchwyl

- 70 Rhaid i'r Bwrdd adolygu'r cylch gorchwyl hyn yn flynyddol. Rhaid cymeradwyo unrhyw ddiwygiad i'r cylch gorchwyl hyn trwy benderfyniad y Bwrdd.

Atodiad 1 – rheolau ar gyfer ethol aelodau cyflogeion i'r Bwrdd

Cyfrifoldeb am drefniadau etholiadol

- 1 Bydd yr Uwch Gyfarwyddwr Annibynnol yn gweithredu yn rhinwedd 'Swyddog Etholiadol' sy'n gyfrifol am oruchwylio'r trefniadau ar gyfer cynnal y bleidlais ac am ardystio'r canlyniad.
- 2 Mae Ysgrifennydd y Bwrdd ('yr Ysgrifennydd') yn gyfrifol am gynorthwyo'r Swyddog Etholiadau drwy wneud y trefniadau gweinyddol ar gyfer y bleidlais i'r graddau y mae'r rhain yn angenrheidiol i ategu'r rhai a ddarperir gan sefydliad allanol ag enw da (gweler paragraff 21 isod).
- 3 Os yw'r Ysgrifennydd yn bwriadu herio'r bleidlais, rhaid i'r Swyddog Etholiadau benodi ysgrifennydd dros dro i gyflawni rôl yr Ysgrifennydd wrth weinyddu'r bleidlais. Os etholir yr Ysgrifennydd, mae swydd Ysgrifennydd y Bwrdd yn dod yn wag, a rhaid i'r Bwrdd gychwyn proses recriwtio i gymryd lle'r Ysgrifennydd².

Hysbysiad ac amseriad y bleidlais

- 4 Bydd y Bwrdd yn pennu'r dyddiadau cau ar gyfer derbyn enwebiadau a phleidleisio. Fodd bynnag:
 - (a) Ni ddylai'r dyddiad cau ar gyfer derbyn enwebiadau fod yn llai nag 8 diwrnod gwaith ar ôl yr hysbysiad o bleidleisio a dim llai nag 20 diwrnod gwaith cyn cau'r bleidlais.
 - (b) Ni ddylai'r dyddiad cau ar gyfer cau'r bleidlais fod yn fwy na 45 diwrnod gwaith ar ôl unrhyw swydd wag ond gellir ei ymestyn 10 diwrnod gwaith arall er mwyn osgoi cyfnod yr etholiad, gan gynnwys y cyfnod ar gyfer enwebiadau, yn disgyn ar adeg pan fo nifer fawr o staff yn absennol neu'n ymwneud yn helaeth â chwblhau archwiliadau.
- 5 Bydd y bleidlais ar agor am gyfnod o o leiaf 10 diwrnod gwaith.
- 6 Rhaid i'r Ysgrifennydd gyhoeddi hysbysiad o bleidlais ar fewnwyd SAC (gyda dolen mewn e-bost a anfonir at yr holl staff) heb fod yn hwyrach na 5 diwrnod gwaith ar ôl i swydd wag achlysurol (swydd wag sy'n codi am resymau heblaw diwedd tymor aelod wedi'i drefnu) ddigwydd, neu, yn achos swyddi gwag wedi'u trefnu, dim llai na 15 diwrnod cyn diwedd tymor aelod cyflogai presennol. Gellir gwneud enwebiadau o gyhoeddi'r hysbysiad pleidleisio.

² Bydd person sy'n peidio â bod yn Ysgrifennydd y Bwrdd yn rhinwedd ei fod yn aelod cyflogai etholedig yn cael ei neilltuo i waith arall o fewn y sefydliad, yn amodol ar argaeledd gwaith addas, ac eithrio wrth gwrs mewn perthynas â'i waith fel aelod o weithiwr.

- 7 Rhaid i'r hysbysiad pleidleisio nodi'r dyddiad cau (dyddiad ac amser) ar gyfer derbyn enwebiadau gan yr Ysgrifennydd, y dyddiad a'r amser ar gyfer cwblhau'r bleidlais, a chynnwys dolen i'r rheolau etholiadol hyn.

Enwebiadau

- 8 Mae pob gweithiwr SAC waeth beth fo'u ffurf neu hyd y contract, hyd y gwasanaeth neu oriau gwaith yn gymwys i gael eu henwebu i sefyll ar gyfer etholiad.
- 9 Bydd Ysgrifennydd y Bwrdd, gan gysylltu â'r Pennaeth Adnoddau Dynol a'r rheolwyr llinell fel y bo'n briodol, yn gwneud trefniadau i sicrhau bod staff sydd i ffwrdd o'r swyddfa, er enghraifft ar secondiad, absenoldeb salwch neu absenoldeb rhiant yn cael cyfle i gymryd rhan yn y broses os byddant yn dewis gwneud hynny.
- 10 Rhaid i enwebiadau gael eu gwneud ar ffurflen a gymeradwywyd gan y Swyddog Etholiadol, eu llofnodi gan yr ymgeisydd a phum noddwr sy'n weithwyr SAC (neu eu cefnogi gan negeseuon e-bost dilys o gyfeiriadau e-bost SAC y personau perthnasol) a chael eu derbyn gan yr Ysgrifennydd cyn y dyddiad cau cyhoeddedig. Dim ond un ymgeisydd y gall noddwr noddi ar gyfer pob swydd wag. Ni dderbynnir enwebiadau a dderbynnir ar ôl y dyddiad cau. Cyfrifoldeb yr ymgeisydd yw sicrhau bod y ffurflen enwebu yn cael ei chwblhau'n briodol a'i chyflwyno i'r Ysgrifennydd cyn y dyddiad cau.
- 11 Rhaid i'r Ysgrifennydd gyhoeddi rhestr o enwebiadau dilys a dderbyniwyd ar fewnwyd SAC cyn gynted â phosibl ar ôl y dyddiad cau. Bydd yr Ysgrifennydd yn sicrhau bod ffurflenni enwebu wedi'u cwblhau ar gael i'w harchwilio.
- 12 Os yw nifer yr enwebiadau dilys yn hafal i nifer y lleoedd sydd ar gael, nid oes angen pleidleisio a bydd y rhai a enwebwyd yn cael eu hystyried wedi'u hethol.
- 13 Os yw nifer yr enwebiadau dilys yn llai na'r nifer o leoedd sydd ar gael, bydd yr holl ymgeiswyr a enwebwyd yn ddilys yn cael eu hethol a bydd swydd wag achlysurol yn codi mewn perthynas â'r lle heb ei lenwi a rhaid ailadrodd y broses etholiadol nes bod swyddi gwag uchel wedi'u llenwi.

Ymgyrchu

- 14 Caniateir i ymgeiswyr enwebedig ymgyrchu trwy unrhyw un neu'r cyfan o'r dulliau canlynol:
- darparu **datganiad ysgrifenedig nad yw'n fwy na 500 o eiriau** i'w gyhoeddi ar y fewnwyd (yr Hwb) a'r wefan bleidleisio allanol. Dylid anfon y datganiad drwy e-bost at Ysgrifennydd y Bwrdd a fydd yn trefnu cyfieithu a chyhoeddi. Wrth gynllunio eu hymgyrch, dylai ymgeiswyr ganiatáu 3 diwrnod gwaith ar gyfer cyfieithu a chyhoeddi ar yr Hwb. Bydd ymgeiswyr yn cael dyddiad ar wahân erbyn y dylid darparu'r datganiad er mwyn iddo gael ei gynnwys ar y safle pleidleisio allanol. Ni fydd datganiadau nad ydynt yn cael eu derbyn erbyn y dyddiad hwnnw yn cael eu cynnwys.

- ii. anfon **un e-bost heb fod yn fwy na 500 o eiriau at yr holl staff** – dylai ymgeiswyr drefnu cyfieithu'n uniongyrchol drwy'r gwasanaeth cyfieithu a rhoi'r e-bost yn ddwyieithog i'r holl staff yn ystod cyfnod yr ymgyrch;
 - iii. gwahodd yr holl staff i fynychu **un sesiwn holi ac ateb drwy gyfarfod Teams neu Hybrid**, lle gellir cyhoeddi crynodeb dienw o gwestiynau ac atebion ar y dudalen etholiadau ar yr Hwb;
 - iv. **ateb cwestiynau ad hoc** a ofynnir yn anffurfiol ar lafar, drwy e-bost, sylwadau Viva Engage (Yammer) neu Hwb ac ychwanegu'r rhain at ddogfen holi ac ateb ar dudalen Hwb etholiadau;
 - v. **darparu cofnod fideo i'r Hwb** yn cyflwyno eu hunain a'u rhesymau dros sefyll; a
 - vi. defnyddio edefyn Viva Engage (Yammer) ar y grŵp 'pob cwmni' i wahodd ac ateb cwestiynau ac atebion.
- 15 Ni chaniateir unrhyw ffurfiau eraill o ymgyrchu gan yr ymgeisydd na'u cefnogwyr; ni ddylid defnyddio cyfrifon cyfryngau cymdeithasol personol na gwaith ar gyfer ymgyrchu, ac eithrio ar gyfer y grŵp Viva Engage (Yammer) neu nodwedd sylwadau Hwb sy'n weladwy i'r holl staff.
- 16 Mae'r cyfnod ymgyrchu yn dod i ben pan fydd y bleidlais yn agor; Ni chaniateir i ymgeiswyr ymgyrchu ar ôl y dyddiad hwn.
- 17 Ni chaniateir i ymgeiswyr gymryd rhan mewn canfasio, a ddiffinnir fel cychwyn systematig cyswllt uniongyrchol ag unigolion i ofyn am bleidleisiau.
- 18 Dylai ymgeiswyr sicrhau bod eu hymgyrchu a ganiateir yn unol â'r Cod Ymddygiad. Yn benodol, rhaid iddynt beidio â nodi unrhyw gysylltiadau gwleidyddol, ac ni ddylent ymgyrchu gan nodi cefnogaeth unrhyw sefydliad allanol. Fodd bynnag, gallant nodi cefnogaeth gan gangen undeb llafur leol (SAC).
- 19 Os bydd angen addasiadau rhesymol ar ymgeiswyr enwebedig i gymryd rhan yn y broses, bydd y rhain yn cael eu hystyried yn unol â Pholisi Addasiadau Rhesymol SAC

Pleidleisio

- 20 Mae gan holl weithwyr SAC, waeth beth fo'u ffurf neu hyd y contract, hyd y gwasanaeth, neu oriau gwaith hawl i bleidleisio.
- 21 Bydd Ysgrifennydd y Bwrdd, gan gysylltu â'r Pennaeth Adnoddau Dynol a'r rheolwyr llinell fel y bo'n briodol, yn gwneud trefniadau i sicrhau bod staff sydd i ffwrdd o'r swyddfa, er enghraifft ar secondiad, absenoldeb salwch neu absenoldeb rhiant yn cael cyfle i gymryd rhan yn y broses os byddant yn dewis gwneud hynny.
- 22 Bydd y Bwrdd yn contractio gweinyddu'r bleidlais i sefydliad allanol ag enw da. Rhaid i'r Swyddog Etholiadau sicrhau bod trefniadau addas ar waith er mwyn sicrhau:
- (a) Dim ond unwaith y gall gweithwyr bleidleisio; ac

(b) Mae'r canlyniad yn cael ei wirio'n annibynnol fel na all staff eraill neu aelodau'r Bwrdd gael mynediad at y pleidleisiau a fwriwyd gan staff unigol.

- 23 Bydd staff yn cael eu gwahodd i osod "1" gan eu hoff ymgeisydd a "2" gan eu hail ymgeisydd dewis ac yn y blaen. Etholir unrhyw ymgeisydd sy'n derbyn pleidleisiau dewis cyntaf uwchlaw trothwy a bennwyd ymlaen llaw trwy gyfeirio at fformiwla. Gosodir y trothwy drwy gyfeirio at y fformiwla ganlynol:

$$\left(\frac{\text{number of valid votes cast}}{\text{number of available places}+1} \right) + 1$$

- 24 Yna trosglwyddir pleidleisiau dros ben yr ymgeisydd etholedig uwchlaw y trothwy hwn i'r ymgeiswyr eraill mewn proporsiwn â phleidleisiau ail ddewis yr ymgeisydd etholedig. Os bydd unrhyw ymgeisydd yn fwy na'r trothwy ar ôl yr ailddosbarthiad hwn, caiff ei ethol. Os nad oes unrhyw ymgeiswyr heb eu hethol ar unrhyw adeg yn y broses hon gyda nifer o bleidleisiau sy'n fwy na'r trothwy, bydd yr ymgeisydd gyda'r nifer isaf o bleidleisiau dewis cyntaf yn cael ei ddileu a bydd eu pleidleisiau'n cael eu trosglwyddo i'r ymgeiswyr sy'n weddill yn gymesur â'u pleidleisiau ail ddewis. Mae'r broses hon yn parhau nes bod y nifer angenrheidiol o ymgeiswyr yn sicrhau digon o bleidleisiau i gyrraedd y trothwy.
- 25 Os mai dim ond un lle sydd ar gael mewn unrhyw etholiad penodol, mae'r trothwy yn dod yn hanner cyfanswm y pleidleisiau. Os nad oes unrhyw ymgeisydd yn cyflawni mwy na hanner y bleidlais, bydd yr ymgeisydd gyda'r nifer isaf o bleidleisiau dewis cyntaf yn cael ei ddileu a bydd ei bleidleisiau yn cael eu trosglwyddo i'r ymgeiswyr sy'n weddill yn gymesur â'u pleidleisiau ail ddewis, ac yn y blaen nes bod un ymgeisydd yn sicrhau mwy na hanner y bleidlais.
- 26 Rhaid i'r Ysgrifennydd anfon e-bost at yr holl staff sy'n esbonio sut y dylid bwrw pleidleisiau o leiaf 5 diwrnod gwaith cyn agor y bleidlais.
- 27 Ar ôl y dyddiad cau pleidleisio, bydd y contractwr pleidleisio yn gwirio'r pleidleisiau yn annibynnol, a bydd y Swyddog Etholiadau yn ardystio'r canlyniadau. Rhaid i'r Ysgrifennydd gyhoeddi trosolwg o'r canlyniadau ar fewnrwyd SAC a sicrhau bod y canlyniadau llawn ar gael ar gais. Bydd trosolwg o'r canlyniadau yn cynnwys enwau pob ymgeisydd a etholwyd, y rownd y cawsant eu hethol arni, a'r bleidlais a gawsant ar eu rownd derfynol, yn ogystal ag enwau pob ymgeisydd na etholwyd gyda'r cam y cawsant eu dileu o'r bleidlais a'r bleidlais a gawsant ar eu rownd derfynol.
- 28 Bydd aelodau'r Bwrdd anweithredol yn penodi'r ymgeiswyr llwyddiannus i'r Bwrdd.

Anghydfodau a honiadau o dorri'r Rheolau

- 29 Rhaid i unrhyw ymgeisydd, aelod o staff neu aelod o Fwrdd SAC sy'n honni bod torri'r Rheolau hyn wedi digwydd hysbysu'r Swyddog Etholiadau o'r ffeithiau sy'n hysbys iddynt cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl dod yn ymwybodol ohono (ac mewn unrhyw achos o fewn 5 diwrnod gwaith ar ôl dod yn ymwybodol) a rhaid iddo

ddarparu i'r Swyddog Etholiadau unrhyw dystiolaeth sydd ganddynt neu eu rheolaeth.

- 30 Bydd y Swyddog Etholiadau yn dyfarnu ar unrhyw dorri honedig o'r Rheolau neu unrhyw anghydfodau eraill ynghylch y broses etholiadol neu ei chanlyniad. Rhaid cyflwyno seiliau anghydfodau yn ysgrifenedig o fewn 5 diwrnod gwaith i achos yr anghydfod ddod i'r amlwg. Bydd y Swyddog Etholiadau yn ceisio barn yr ymgeiswyr eraill ac unrhyw bartïon perthnasol eraill a gall gynnal ymholiadau ychwanegol. Bydd y Swyddog Etholiadau yn rhoi eu penderfyniadau yn ysgrifenedig (a allai fod drwy e-bost).
- 31 Fel rhan o'u penderfyniad ar unrhyw anghydfod, mae gan y Swyddog Etholiadau ddisgresiwn i anghymhwyso ymgeisydd. Mae gan y Swyddog Etholiadau hefyd ddisgresiwn i ymestyn y broses bleidleisio neu ei chanslo ac archebu pleidlais newydd yn unol â'r Rheolau hyn. Rhaid i'r Swyddog Etholiadau, fodd bynnag, sicrhau bod eu penderfyniad yn rhesymol ac yn gymesur â'r amgylchiadau.
- 32 Gellir apelio yn erbyn penderfyniadau'r Swyddog Etholiadau drwy gyflwyno apêl ysgrifenedig yn nodi seiliau'r apêl i Gadeirydd SAC. Rhaid gwneud apeliadau o fewn 5 diwrnod gwaith i benderfyniad ysgrifenedig y Swyddog Etholiadau gael ei anfon. Rhaid i'r Cadeirydd benderfynu ar yr apêl yn brydlon a darparu ei benderfyniad yn ysgrifenedig (a allai fod drwy e-bost). Mae penderfyniad y Cadeirydd yn derfynol. Mae gan y Cadeirydd ddisgresiwn i wyrddroi anghymhwyso ond ni chaiff osod anghymhwyso. Mae gan y Cadeirydd hefyd ddisgresiwn i ymestyn y broses bleidleisio neu ei chanslo a gorchymyn pleidlais newydd yn unol â'r Rheolau hyn. Rhaid i'r Cadeirydd, fodd bynnag, sicrhau bod eu penderfyniad yn rhesymol ac yn gymesur â'r amgylchiadau.
- 33 Os yw person yn cael ei anghymhwyso ar ôl cael ei ethol, mae ei benodiad fel aelod cyflogai o'r Bwrdd yn dod i ben ar benderfyniad ar unrhyw apêl neu, os nad oes apêl, ar ddiwedd y terfyn amser ar gyfer apêl, ac yna mae swydd wag achlysurol yn codi.

Atodiad 2 – Disgrifiad rôl Person Cyswllt y Bwrdd

- 1 Gall y Bwrdd benodi aelodau i gysylltu rolau. Wrth wneud hynny, bydd y Bwrdd yn ystyried yr aelodau:
 - Pwyllgor ac ymrwymïadau eraill, megis cyfrifoldebau Cadeirydd ac Uwch Gyfarwyddwr Annibynnol;
 - unrhyw fynegiant penodol o ddiddordeb neu feysydd arbenigedd; ac
 - unrhyw wrthdaro buddiannau posibl.
- 2 Bydd Ysgrifennydd y Bwrdd yn cadw cofnod o benodiadau cyswllt y Bwrdd.
- 3 Bydd Cadeirydd y Bwrdd yn adolygu penodiadau o bryd i'w gilydd. Bydd effaith y rolau yn cael ei ystyried fel rhan o'r asesiad o effeithiolrwydd y Bwrdd.
- 4 Rhaid i'r Bwrdd ac aelodau unigol sy'n cyflawni rôl gyswllt sicrhau bod:
 - nid yw'r rôl yn tresmasu ar gamau gweithredu a gweithgareddau sy'n gyfrifoldebau staff sydd â dirprwyaethau perthnasol;
 - nid yw'r rôl yn tresmasu ar weithredoedd a gweithgareddau sy'n gyfrifoldeb i'r Bwrdd cyfan neu un neu fwy o'i Bwyllgorau;
 - nid yw aelodau eraill o'r Bwrdd yn esgeuluso'r materion sy'n berthnasol i'r rôl gyswllt;
 - nid yw'r rôl yn amharu ar allu aelod i gyflawni eu cyfrifoldebau am ddal rheolwyr i gyfrif.
- 5 Dylai safbwyntiau a fynegir gan aelodau sy'n cyflawni rolau cyswllt fod yn gynrychioliadol o farn y Bwrdd neu o leiaf beidio â gwrthdaro â safbwynt y Bwrdd y cytunwyd arno ar unrhyw fater.

Cyswllt

- 6 Gall y Bwrdd benodi aelodau i gysylltu rolau mewn meysydd o bwysigrwydd strategol i'r sefydliad. Wrth ddewis meysydd pwnc, bydd y Bwrdd yn canolbwyntio ar eu pwysigrwydd strategol yng nghyd-destun blaenoriaethau wrth arfer swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru, fel y nodir yn y strategaeth bum mlynedd a'r Cynlluniau Blynyddol perthnasol. Gall y Bwrdd, er enghraifft, ystyried:
 - lefel y buddsoddiad, gan gynnwys ei botensial i gynhyrchu arbedion tymor hir;
 - y risgiau, gan gynnwys risgiau cyfle ac enw da;
 - goblygiadau'r gweithlu, boed yn gadarnhaol neu'n negyddol; a
 - dolenni i brosiectau neu feysydd pwnc eraill.
- 7 Bydd dolen y Bwrdd:
 - ceisio ennill lefel ddyfnach o ddealltwriaeth a gwybodaeth o'r maes, ei berthnasedd i swyddogaethau'r Archwilydd Cyffredinol a Swyddfa Archwilio Cymru, a'r cyfleoedd a'r heriau y mae'n eu cyflwyno, gyda'r nod o arfogi eu hunain a'r Bwrdd yn well i gyflawni eu rolau:

- lle gallant gynrychioli safbwyntiau'r Bwrdd yn ddiogel, gweithredu fel cyswllt y Bwrdd â rheolwyr, megis wrth ddarparu barn ymlaen llaw ar gynlluniau a strategaethau cyn ystyried y Bwrdd;
- mynychu cyfarfodydd perthnasol fel y bo'n briodol i lywio trafodaethau;
- defnyddio eu profiad a'u persbectif i gefnogi a llywio rheolwyr yn barhaus;
- defnyddio eu profiad i gynnig arweiniad i arweinwyr prosiectau, gan wneud y mwyaf o effeithiolrwydd eu cyfraniad i'r maes pwnc;
- fel y bo'n briodol, ymgysylltu â'r sefydliad ehangach i hyrwyddo a helpu i godi proffil y maes pwnc; ac
- ceisio sicrhau bod y Bwrdd mewn sefyllfa dda i wneud penderfyniadau gwybodus ar yr adeg iawn.

8 Gall y Bwrdd hefyd benodi aelodau i rôl gyswllt ar gyfer prosiect neu ddarn o waith penodol a allai fod angen cynnwys aelodau dros gyfnod byrrach o amser neu at ddiben penodol. Bydd dolen y Bwrdd:

- cyflawni eu rôl, gan ddilyn yr egwyddorion a amlinellir ar gyfer y rôl cyswllt ehangach a amlinellir uchod; ac
- lle bo'n briodol, tynnwch sylw at eu cyfranogiad neu eu cyfraniad yn ystod yr ystyriaeth berthnasol o'r eitem honno.

Archwilio Cymru

Cwr y Ddinas

1 Stryd Tyndall

Caerdydd CF10 4BZ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffôn testun: 029 2032 0660

We welcome correspondence and
telephone calls in Welsh and English.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a
galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.